

Küla jutlused Kaffrimaal,

Ja muud missiooni jutustused.

Wälja annud J. Karu.

Neegri perekond.

Ревель, 1903.

Печатано въ типографіи Авг. Миквицъ.

Доводено цензурою. Юрьевъ, 30 Октября 1902 г.

Külajutlused Kaffrimaal

ehf

Kuidas Jumala waimust jaadetud sõna jõudameid äratav

G. Burkharti järele J. Kuru.

„Sest igaüks, kes ilal Issanda nime appi hüüab, peab õndsaks saama. Kuidas peavad nemad nüüd appi hüüdma teda, kelle sisse nemad ei ole uskunud? Aga kuidas peavad nemad uskuma, mis nemad ei ole kuulnud? Aga kuidas peavad nemad kuulma ilma kuulutajata?”

Rom. 10, 13—14.

Küsimise peale: Mis läbi paneme paganaid Ünnistegija Jeesuse Kristuse sisse uskuma? on kerge ja lihtne vastata: ewangeliumi kuulutamise läbi! Lõesti tuleb usk kuulutamisest. Neile, kes veel mitte midagi Jumalast ja Kristusest, Jumala armastusest ja äralunastamisest ei tea, peab seda jutluse läbi selgeks tehtama. Kuuldud sõna läbi tungib Püha Waim südamesse ja ajab inimest hingele rahu ja õndsust otsima. Seepärast on Lõuna-Afrika Kaffrite juures viimasel ajal nõnda nimetatud „Kraali“ ehf külajutlused sisse seatud, mis kuuljaid koguvad ja ka leiavad.

Külajutlusi ei pea mitte üksi missionarid. Suuremalt osalt peavad neid pärisrahwa soust ewangelistid ja missionari abilisid. Neid walmistab missionar üfsikutele jutlustele ette, nendega kirjatükki luges ja läbi rääkides. Need ewangelistid käiwad missioni majadest kaugel olewates külades jutlusi pidamas. Nad tunnewad Kaffrite mõttewiisi ja nende elu ja olu paremini kui Euroopa missionarid ja wõiwad mõnikord paganatele rohkem ligi peaseda ja missionaridele otse kui teed walmistada. Kaffrid on kui loodud kõnemehed ja mõned nende seas on ka iseäraliste waimuannetega. Niisuguste seas walitakse ewangelistid. On päris imekspanna, kui labusas, elust wõetud näitustega elawaks tehtud kõnes need kirja seletawad. Niisugune kõnewiis on Kaffritele meelepärast, ja ka need panewad sarnast kõnet tähele, kes muidu ristiusku põlgawad. Nõnda

Ar 903/Karu

ESBT
AR
RAHVUSRAAMATUKOOL

AR 88.720 - 2-00-03696

on siis niisugused ewangelistid nagu loodud armuõpetuse kuulutajad. Aga imelik wähe on Kaffrite juures raamatu lugemise ja kõnepidamise wähe. Näitab, et mis neil kõne pidamiseks rohkesti on kätte usaldatud, lugemise juures seda rohkem puudub. Ka hästi koolitatud ewangelistid ei saa mitte selgesti lugeda. Kui nad midagi pikemat, kui lühikest kirjatunnistust, peawad ette lugema, siis kogeldawad nad ja ei saa sellega mitte õieti toime. Nii pea kui nad aga raamatu ära panewad ja wabalt kõnelema hakkawad, siis woolawad suust sõnad wahetpidamata, õige tooni ja heale rõhuga, et lust on kuulata.

Ewangelistid peawad kaugel paganate seas ühiskutes külades jutlustid. Kaffrid elawad ümmargustes kiwist ja puust onnikestest. Igall perekonnal on oma onnikene. On mehel mitu naest, siis ehitatakse iga naese jaoks onnikene. Hull ühe teise ligidale ehitatud onnikesi nimetatakse „kraaliks,“ see on külaüks. Harilikult on niisugune küla ühe mehe omandus. Tema elab oma perekonnaga suuremates onnikes. Muud onnid on tema perekonna liikmete ja kaugemalt sugulaste omad, mõned ka teenijate jaoks ehitatud. Küla omaniku või pealiku päralt on ka karjasmaa, mis kaugemale ümber küla ringi ulatab.

Tahab nüüd ewangelist niisuguses külas jutlust ütelda, siis annab tema seda enne teada ja palub selleks külawanemalt luba. Niisugune ülesandmine on weel sellepärast tarwilik, et ta siis teab, et ta inimesed kodus leiab. Wastasel korral wõiksid inimesed naabrusesse õllepoodi minna, ja nii oleks siis jutlusepidamine siin kui ka seal asjata. On aga ewangelist küla wanema ja tema rahwaga tuttaw, siis ütleb ta mõnikord ka ilma etteteatamata jutlust. Nüüd koguvad kõik küla elanikud, mõned ka naabri küladest, jutlust kuulama. Jutlust peetakse harilikult pühapäewa lõuna ajal. Ewangelist seisab kusagil onnikese warjul. Tema ümber seisawad wõi istuwad kuulajad kiwide, kändude ja ka palja maa peal. Seal on wanu ja noori, mehi, naesi ja lapsi; täiskaswanutel on enamiste punane waiw ümber keha määsitud. Jutlust peetakse nagu kirikus: Õite laul, siis palwe, jutlus ja lõpuks jälle laul. Harilikult kuulawad paganad seal tähelepanelikult jutlust.

Aga mitte igal kohal ei wõeta ewangelisti lahkesti wastu. Seal peawad siis ewangelistid tolmuga jalgadelt puistates edasi ruttama.

Megamõbba tulewad inimesed siit ja sealt kes wast kawa on wastu seisnud, misjonari juure. Nemad ei tahtnud kawa oma

pagana usku maha jätta, aga tundsid ometi, et miski asi neid nagu oleks Jumala ligi tõmmanud. Kõlajutus on neid wiimaks wõitnud. Nad seletawad misjonarile: „Jumal on minust wõitu saanud. Tema on mind kutsunud, ja mina pean tema juure tulema.“ Mõnda jälle tuleb raske haigus katsuma. Siis tuleb neile sõna meelde, mis nad kõlajutluses on kuulnud. Surmale silma waadates paistab nüüd hirmu asemel walgus nende hingesse; nemad tunnewad oma pattu ja otsivad äralunastamist. Sagedasti aga sunnib neid mõni unenägu tõsiselt ümberpöörma. Seal näewad nad ärasurnud sugulasi. Need hüüawad neile: „Kõik on tõsi, mis ja jutluses kuulsid. Sina pead ümber pöörma ja ennast ristida lassma, muidu oled sa hukkas.“ Üks wanamees lames omas onnis üksinda haiguses maas, naene ja lapsed oliwad maasi põllul tööl. Walu läks nii suureks, et mees ennast ju enne omaõite kodutulemist arwas ära surewat. Surma peale mõteldes tuli talle hirm südamesse. Kes peastab teda surmast? Nüüd tuliwad temale ka kõlajutluses kuulnud sõnad meelde. Surmahirmas pööris ta Jumala poole ja palus armu. Ta palus ka, et Jumal tema elu niikaua pikendaks, kuni naene ja lapsed kodu tulewad. Siis nägi ta, et üks puhtas, walges riides walguse kogu tema onnikesesse astus. Kogu hiilgas walgusest ja walgus täitis terwet onnikest. Sõna lausumata astus kogu mehe aseme ligidale. Siis asus imelik rahu tema hingesse ja kõik hirm oli kadunud. Ka walu kadus ära. Nii lames ta rahu ja rõõmuga waikselt maas, kuni ta sugulased kodu tuliwad. Tema jutustas neile oma nägemist. Nüüd kutsuti misjonar sinna. Ka temale jutustas mees oma nägemist ja kinnitas, et see mitte unenägu ei ole olnud, waid tõsine nägemine. Nüüd õpetati teda ristiusus. Terweks ta ei saanud: maas lamedes ristiti teda. Aga oma waikse kannatamise ja omaõite südamlise armastuse läbi tunnistas ta, et ta uueks inimeseks oli saanud.

Mwenyane ligidal oli üks kõla kawa armuõpetuse kuulutajate eest lufus. Bealik, nimega Nkos, oli ristiusu wastu wäga waenu- lit ja ei sallinud oma piirides mingit jutlust. Ewangelist küsis kord misjonari käest: „Kas peame ennast Nkos'i keelmisest tõesti tagasi hoida lassma? Kas see siis õige on, ja kas see mees tõesti tohib Jumala sõna jooksmast takistada?“ Misjonar wastas: „Katsu ometi mõnda teist wiisi, see ei pea ju igakord mitte kiriklist laadi olema: kui kord Nkos'i juures palju wõeraid koos on, siis tee, nagu läheksid sa sel korral kogemata sealt mööda. Siis ter- wita seltskonda ja hakka Nkos'i ja tema rahwaga rääkima. Ehk

annab sulle Jumal, et sa kõnet usu asjade peale võid juhtida. Siis räägi, ei mitte jutluse wormil, aga siiski umbes sarnase siisuga."

Mõni päew peale seda tuli ewangelist misjonari juurde, ja tema rõõmust hiilgaw nägu kuulutas juba ette, et ta rõõmsaid sõnumid tõi. Tema andis kaks Nkossi küla naest ristimise õpetusele üles. Nüüd jutustas ta, kuidas tema käsi külas oli käinud. Tema oli Nkossi ja tema pere ja rahwaga lõbusat juttu westnud. Jutuajamine tuli küsimise peale: Mis pärast oled sina oma küla Jumala sõna kuulutamisele kinni pannud? Sellepeale wastas Nkos umbes järgmist: „Amatongid, minu esiwanemate waimud, elawad siin paigas; ja need keelawad mind sinu Jumala sõna siin kuulutada lasta. Neile ohwerdatakse siin, nende auuks on siia õllepoed asutatud. Kui nüüd siin sinu Jumala sõna saaks kuulutatud, siis kaufiwad ohwrid ja õllepoed, Amatongid ei ole siis enam omas kodus walitsejad, waid neid aetakse omalt maalt wälja. Seda aga ei wõi mina lubada. Mina ei wõi oma esiwanemate wastu mitte nõnda auntu olla.“ See seletus andis nüüd ewangelistile asja, Amatongo tühjusest rääkida ja kokkukogunud paganatele näidata, mis sugune kallid warandus selle wastu aga Jumala arm Jeesuses Kristuses on. „Ühe niisuguse Itongo, surnud waimu osa,“ ütles ta, „on wäga kurwastaw. Veel ripub lahkunud waim maa küljes kinni, aga maapealseid asju ei wõi tema juhtida, sest et ihu, milles ta elas ja talitas, hauda on pandud. See on ometi hirmus, kui waim maa peal alati rahutult peab ümber hulkuma. Kas teie omale peale surma ka niisugust kurba seisukorda soowite? Niisugusest seisukorrast tahab meid Issand Jeesus ära peasta. Tema on sellepärast meie eest surnud ja surmast jälle üles tõusnud ja on meid selle läbi ära lunastanud. Tema elab igaweses walguses ja tahab kõiki, kes tema sisse usuwad, oma juure igawese auu ja elu sisse wõtta. Kui meie Jeesuse sisse tahame uskuda, siis peame waimude teenistusest lahkuma. Sest Jeesuse sisse uskumine tähendab: ennast kõige ihu ja hingega üksi temale ära anda. Ja nüüd,“ nii lõpetas ewangelist kõnet, „oleme meie Jeesusest ja sellest, mis tema meie eest on teinud, rääkinud. Nüüd puudub veel, et meie teda ka palume.“ Nkossil ei olnud selle wastu mitte midagi. Tema lubas selleks oma onni, mida warsti inimesed täitsiwad. Ainult pealif üksi ei läinud teistega onnikesesse. Tema jäi palwe ajal wälja onni ette istuma. Palwe järele aga astusiwad need kaks naest ette ja palusiwad ristimise õpetust. Nii oli Jumala waimu

Iäbi jää murtud. Nüüd on tee lahti ja ka selles külas wõiwad hinged Jumala sõna kuulda.

Kaffrite seas on wiimasel ajal palju liikumist. Mustuses tuli naesi, nüüd aga tuleb ikka rohkem ja rohkem ka mehi, keda Jumala waim on wangi wõtnud, et endid ristimise õpetusele üles anda. Sageasti tuleb salkade kaupa inimesi missonari juurde ristimise õpetusele. Seda on külajutlused Jumala abiga korda saanud. Aga ka teisel wiisil on Jumal kõwu südameid pehmeks teinud. 1897. aastal möllas terwes Lõuna = Afrikas ja nimelt Kaffri-maal loomade kaff. Palju Kaffrite loome suri ära, ja nemad ei wõinud selle vastu mitte midagi teha. Mõnigi uhke Kaffer kautas oma terve waranduse. Paljud otsiwad nüüd Jumala armu ja wõtawad Jumala sõna vastu. Jumal on maa walmis harinud, jutlus kuulwab sõna. Jumalale tänu, et ta oma kuulutajate kõrwal seisab. Riik, mida nad armuõpetust kuulutades ehitawad, on tõepoolest Jumala riik.

Oh Issand, tulgu Sinu riik ikka enam ja enam ka Kaffrite juure! Amen.

Endine ja nüüdne Peking.

Saksa keelest J. Karu.

Nüüdse Pekingi nurgakiwi on kuulus Mongoli würst Kublai-Khan 1279 p. Kristust pannud. Wana „Kuldse tatari sou“ endine linn, mida ta omale wõitis, oli natukene nüüdsest linnast lõuna-õhtu poole ja oli suur, õitsew linn, mida nelja Inglise penikoorma pikkune kanaal Huni jõega ühendab. Ühe geomanti nõuu peale oli ta kadumisele mõistetud. See seletas, et wana pealinn õnnetuse tähe all seista ja et Kublai-Khan, kui ta oma riiki kinnitada tahab, uue pealinna peab ehitama. Wana linn jäeti tühjaks, ja ehitati uus, ja wana nime „Tschung-tu“ asemel hakati uut linna Pekingis kutsuma.

Nii moodi alustatud linn oli palju suurem, kui praegune Peking. Tema on „Weenuse tähe õnne peale“ ehitatud ja seisab ime ilusa koha peal; põhja ja õhtupoolsest küljest piirawad teda kõrged mäed, mis temast kõik halba mõju eemale peawad tõrjuma, ja hommiku poolt annab meri samasugust kaitset. Lõuna pool on lagedad wilja wäljad, mis waataja silma rõõmustawad. Sellepärast ütlewad

temast ka Hiina ajalou kirjutajad: „Must leudaw ja walge tiiger on endid siin ühendanud, et nii toredat kohta luua ja ka hoida.“

Waewalt oli sel ajal üks teine linn nii suure wiisilisel ehitatud ja sarnase ümbrusega õnnistatud, kui see Khani tore pealinn. Seitseteistkümmend wärawat juhtiswad reisijad 13 tunni pikkusest linna piirawast müürist linna sisse ja wälja. Praegusel Pekingil on kõigest 14 wärawat, ja 9 tunniga wõib tema ümber ringi minna. Walli kraawid oliwad mägede sees jooksma hea wärske hallika weega täidetud, mille hallikad weel praegugi põhjapoolse mägestiku jalalt keisrile wett annawad.

Esimene Mingi soust keiser, kes mongolased 1350. a. jälle linnast minema kihutas, seadis oma pealinna Jantsetiangi jõele Nan-kingi linna, kuhu ta mõnda aastakümnet jäi, kuni tema õepoeg Jung-Lo, kolmas walitseja Mingi soust, keisriks ja Pekingisse jälle tagasi tõi. Seesama keiser see oligi, kes ka linna müüri põhjahommiku poolt wähen daba lastis, et nii wähem ring walwata ja parem tatarlastele wastu panna oleks. Wana müüri asemel on weel praegugi näha. Et uulitsad oma 60—100 jalga laiad oliwad, siis lastis Jung-Lo uulitsate ääri mööda kaetud kanaalid ja weewärgid ehitada. Ka muidu hoolitses ta kõiki linn puhtuse ja iluduse eest. Iseenesi jautis lastis ta hauakambri wõi nii ütelda mälestuse samba ehitada, mis kuni tänini Mingi sou keisrite haudadest kõige toredamini ja kauemini on seisma jäänud. Et linn tüki aega tatarlaste käes oli, wõiswad hiinlased üksi Lõuna poolses eeslinnas elada. Keiser Jung-Lo tahtis nüüd, et Hiinlased tatarlaste wäljaajamise järele ka omaist pärandusest osa saaksid, ja wõttis Hiina linnajau ka suure linna külgi. Tema ehitas nüüd nende linnajau ümber ka müüri, millest neli wärawat läbi wiivad. Sel wiisil sündiswad kaks linnajagu: põhja- ja lõunapoolne, ehk Hiina ja Tattari linnajagu, nagu neid weel tänapäewani hüütakse.

Kui Mandshud 1644 aastal põhjapoolt maale tungiswad ja selleaegse keisrisou troonilt kukutaswad, jätiswad nad need kaks linnajagu puutumata endisesse olekusse ja ei teinud ka nende laien damiseks ega ilustamiseks mitte midagi. Tõe poolest on aga nüüd Pekingis neli linnajagu. Lõuna poolsel, Hiinlaste linnaosal, on umbes poolmiljoni elaniku, kes riigi mitmetest kubermangudest siia asunud kaupmehed on, osalt reisijad ja osalt isikud, kes kohta otsi wad ja keisrikotta peasemist ootawad. Siin on ka pealinna suuremad kauplused ja kaubanduse nõuukogu, mis hõbeda- ja wiljabinnad määrab. Seal on ka taewa tempel, Hiina pühaduste kõige wanem

jätis; ebasi leiame siit altari, mis põllutöö ja aastaaegade jumalale on pühendatud. Umbes kolm penikoormat lõuna wärawatest wäljaspool on postijaam.

Põhjapoolne wõi Tattari linnajagu on wite tunni tee ümbert mõõta, temal on lõuna pool kolm-, teise kolme peailmakaare pool aga igal pool kaks wärawat. Selles linnajaus ei aeta mingit suuremat kauplust. Siinsed kaubalaud on keisrite järeltulijate omad, kes aga ise oma ülespidamise suuremalt osalt riigi poolt saawad. Keisrikoja ametnikud ise saawad igas kuus umbes oma weerandmiljoni rubla. Nende hulgas on kõik need printsid, hertsogid ja krahwid, kes kudagi wõi kunagi mõne keisri wõi selle eelkäijaga suguluses on olnud. Peale seda elawad selles linnajaus Mongoli kõrgem sugu kes kufagilt oma ülespidamist saawad, ja suur hulk isikuid, kes ennast preestri ametile ette walmistawad. Nende elukohtade ligikal on Konfuut-füse tempel ja kuulus klassikuste (Hiina kuulsate õpetajate wõi tarkade) waimude maja oma hulga tahwlitega Hiina usu püha kirjade tähendustega. Rõnda on Tattari linnajagu ka pealinna waimulik elusoon, kahjuks — ebajumalatele pühendatud. Siin on üle 1200 templi mitmesugustele jumalatele ja mitmesuguses suuruses ja kujus ehitatud, peale nende on siin weel 23 Mohameedi mosseet wõi palwemaja. Kii on see linn otse kui ebajumalate kindlus. Millal tõuseb ka siin Issanda auupaistus?

Muidu on linn täitsa hommitumaa laadi. Ta tarretab mustusest. Tema uulitsa kraawid on kõikisugu haiguste kindlused, kust nad suure hoolega lõikusele asuwad. Selle linnajagu keskpaigas on ka keisrikoda, mis ju isegi oma terwet linnajagu täidab ja terwet tubli tunni tee ümbert mõõta on. Sellel on kõrge paks müür ümber, mis kollaste kivedega ilustatud ja millesse neli wärawat wiiwad. Selles elawad: keiser, keisri sugulased ja teenrid, kõiki kokku umbes 50,000 hinge. Kii on keisri linnajagu üksi juba umbes meie Tallinna suurune. Selle linna põhja-hommiku poolses küljes on ka keiserlik ülikool, mille ehituse nurgakivi möödaläinud aastasaja algusel keisri Tao-Kuanai tütre elumaja tarwis pandi; pärast aga sai hoone ülikoolile. Shtu wärawa ligikal on Rooma Katoliku usu ülitore katedral (peakirik), mis oma aja, usuteadusekooli ja waestemajaga, milles 500 last on, ja muuseumiga hulga maad täidab. Gestotsa polnud see kirik mitte seal, waid keisri elumajale otse külje all. Sellepärast anti praegune maa neile selle wastu, mida neile keiser Kanghsi 1710 kinkinud, keiserinna poolt, sellele endise kiriku ligidus wastumeelt oli. Katoliiklased wahetasi-

wab aga alles siis, kui nad hea koha peale jälle uue ehituse platsi ja 600,000 rubla fula raha saiwad. Peale seda lasti nad weel 40,000 rubla omale ümberkolimise kuludeks maksta. Ei ole siis ka mitte imeks panna, et leff keiserinna mitte heameelega wõõraid ei falli, waid neid otse wihtab. Temal on selleks ka oma põhjus. Keisri linnajau sees on nii nimetatud „Keelatud linn,“ keisri enese ja tema 2000 naese jaoks. Seda piirab hea, puhta ja selge weega, mida õhtu poolt mägede hallikatest stia juhitud, kanaal ümber. Keisri elukoht on ise jälle kabejauline. Põhjapool on ilus kunstlikult ehitatud mägi, mida ilusad puud ja kaswad ehiwad. Ühe selle pnu otsa poos ennast ka wiimane Mingi soust keiser, selle järele, kui ta oma enese tütre oma käega ära oli tapnud, üles. Keisri eluase on poolteist penikoormat ümbert mööta, ja teda walwawad soldatid ümbert ringi hoolega, maas lamedes ja aega mängimisega furnuks lüües. Keisri isik seisab oma naesterahwaste hoole all, kes tema majatalitust joones peawad, teda ennast kandraamil wälja kannawad, kui ta ratsutama läheb, siis temale hobuse ette toowad ja teda suwel paadis ja talwel saanis sõidutawad. Saan ise on falli siibiga üle lööbub. Üks niisugune saan tehti Berliini linnas ja tult 20,000 marka, see on umbes 10,000 rubla maksma. Omaks löbüks on keisril ka kabe penikoorma pikkune raudtee tarwitada, mida temale Prantsuse walitsus on kinunud. Ka elektri walgust nähakse tema palastis. Tema riigi ametnikud, see on riiginõunikud, käiwad teda iga hommiku otse kui teretamas ja peawad iga hommiku pimedusest ja porist hoolimata ju kell kaks platsis olema.

Esimisi ajaloulifta teateid Eüroopa meeste poolt annab Bekingi üle Benedigu reisija Marko Polo, kes 1275—1292 Kublai-khani (würsti) kofas Kambalufis wiibis. Sel ajal olnud weel Nestoria usu missonaridest toobud missonitöö jälgil Bekingist leida. Need missonarid oliwad seitsemendamal aastafajal Bekingis olnud. Wähe-malt olla weel kaks kirikut Polo ajani seisma jäänud. Peale seda, 1294-mal aastal asus ka Rooma katoliku misson Bekingisse tööle. 1368 aastal aga kautati troonilt Mongoli soust walitsejad, ja ase-mele astus Hiina rahwa soust Mingi sugu, kes kõige wõõramaa kaubaajamise ära keelas ja ka Hiinamaa missoni tööle kõwemasse kui lukku pani, millesse see ka kahjus poolteist aastafada jäi.

Selle järele kui Portugalia mehed India meretee üles leid-siwad, hakati Hiinas jälle uuesti missoni tööd tegema. 1600 aastal asus jesuiitlane Matthäus Ricci Hiinamaale ja just Bekingi linna tööle. Tema oli suurte waimuannetega mees ja tubli ka

teaduste poolest. Tema jäi kuni surmani — 1610 — Pekingisse ja tegi kõige hoole ja usinusega tööd. Töö kandis ka head vilja, ja tema järeltulijate ajal mõsus ja kasvas ristiusk seal jõudsasti. Varsti märkasid paganad ristiusu kasvamist ja 1724 aastal, keiser Jung-Tschongi ajal, algas kange tagakiusamine, mis missiooni tööd suuremalt osalt ära lammatas. Tagakiusamiste ja rõhumiste all jõudis Kooima missioon waewalt enna hinged hoida, aga kui 1828 katoliku missionarid, keda senine, olgu ka ainult kui kalendri, tegijaid, Pekingis salliti, Pekingist koguni wälja aeti, oli asi täitsa otsas. Alles kui 1840 a. Ohtu maade ja riikide mõju sissetulekuga Hiinas nagu uus ajajärk algas, ja uue aja rahuwõrmed ka Hiinas uksed awasid, alustasid roomlased jälle oma pooleli jäänud missiooni tööd. 1860 lubati neile jälle nende endised kirikud, ehituse platsid ja warandused kätte, mis ennemalt oliwad ära wõetud. Aga endist mõju ja sõnadiguist ka ülemas walitsuses pole nad tänini prantslaste hoolest toetamisest, oma poliitilistest püüdmistest hoolimata mitte kätte saanud. Koguni selle wastu on nad nüüd rahwa wiha ja põlgtuse alla langenud. — Peale keda on enam kui 200 aastat siin Kreeka missioon tööl. Aga see ei aja seal mitte üldist missiooni tööd, nagu ta keda ka mujal maailma jagudes ei tee, waid ta teeb oma tööd ainult Wenemaalt Amuri jõe äärest 1685 aastal wangi wiidud Wenelaste järeltulijate seas. Uja sooksul on aga see kogudus enna seal hästi laiendanud ja kindlustanud.

Selle järele kui Inglise ja Prantsuse sõjawäed 1860 Pekingisse sisse läksid, Hiinamaaga kauba- ja rahulepinguid tehti ja Pekingisse ka wäljamaa saadikud ametisse pandi, hakati seal ka Ewangeliumi usu missiooni tööd tegema. Londoni missionar Dr. Lockhardt oli esimene, kes 1861 sinna haigemaja asutas ja selles majas ja muidu ka wäljaspool missiooni tööd tegi. Peale keda on sinna palju missiooni seltsi töölle asunud.

* * *

Braegu on Euroopast, Aasiast ja Ameerikast kokku peale tuhande rahukuulutaja Hiinas tööl, meesterahwad ja ka naisitöölised kokku arwatud. Neid saadawad wälja ja peawad üles 45 missiooni seltsi mitmelt poolt ja mitmelt maalt. Neil wäljamaa missiooni töölistel on weel palju Hiina soust töölist abiks. Missiooni asutusi on Hiinas 300 ja ristiniimesi on 200,000 hinge. Witekümne aasta eest ei tuntud Hiina maal piiblit. Nüüd on ta õpetatud meeste jaoks kirja- wõi teadusekeelde ja liht rahwa jaoks liht keelde ümber pan-

dub. Raatsfada piibli müüjat on Inglise piibliseltfi poolt Hiina=maal piiblit laiali kandmas ja müümas. Need müüjad on kõik Hiinlased. Nii on nüüd missioonitöö hakatus tehtud, aga seda on veel vähe 400 miljoni Hiinlase kohta. Selle pärast paluge lõikuse Isandat, et Tema ise veel rohkem lõikajaid Hiinasse võtaks välja ajada.

Hiina weretunnistajatest.

Gesti keelde J. Karu.

Viimase Hiina mäsku ajal tunnistasivad palju Hiina soust ristiiinimesi julgesti oma usku ja ei kartnud mingit ahwardamist ega surmanuhtlust. Üksikud näitused niisugusest kannatamisest, nagu seda enne Hiina ristiiinimestest ei oleks oodata võinudki, tulewad alles nüüd, kui missionarid oma kohtade peale tagasi lähewad ja laiali pillatud koguduse liikmeid, kes veel üle jäänud, kokku koguwad, ilmsiks. Mukden'is (Mandschurias) asuw Schotti missionar Dr. Ross jutustab ühes inglise ajalehes imekspanemise wääriliseft Hiina ristiiinimeste usujulguseft, millega nad surma läinud. Tema kirjutab järgmiselt:

Üks noor mees, nimega Li Rutang, teenis esite kui maaler oma leiba, siis käis ta mitu aastat mete seminaris. Tema oli üleüldse väga wirt ja hoolas õppija, aga wäheste waimuannetega, ja mina mõtlefin mitu korda, et see parem oleks, kui ta oma endisele elukutsesele tagasi pöörafs ja ei mitte õpetajaks õpiks. Aga tema jäi ometi oma tahtmise juure ja sai omale Hwairin'i linna töövõllu. Kui tagakiusamise torm lahti läks, elas ta oma kodumaal Sin-pin-pu's. Siin wõeti ta kinni ja wiidi kohtu ette. Rahwas ei tahtnud mitte tema elu wõtta, waid teda usust langemisele saata. Nemad sidusiwad teda sellepärast kinni, nagu wiidakfs teda nuhtlusele. Siis küsisiwad nemad tema käest: „Kas sa veel Jeesuse-usku tabad edasi kuulutada?“ — „Nii kaua kui ma elan,“ oli wastus. Selle järele lõikasiwad nad temal ühe silma lauu mõõgaga ära ja paniwad temale jälle sellesamasuguse küsimise ette. Tema wastus oli ka samasugune. Nüüd lõikasiwad nad temal ka teise silma lauu, siis ka kõrwad ja huuled ära, nõnda ifka edasi üks liige teise järele, ja igakord kordasiwad nad oma küsimist. Tema kindel wastus aga oli ja jäi seksamaks: „Niikaua kui ma elan, ei taha mina mitte muid, kui Kristust kuulutada.“ Kui ta märkas, et ta ifka nõrgemaks ja

nõrgemaks jäi, ütles ta: „Varsti ei saa ma enam rääkida võima, aga ialgi ei jäta ma sellest usust kinnipidamist maha.“ Selle seletuse järele lõikasivad tema piinajad tal südame ihu seest välja ja näitasivad seda pärast mitu päeva! Nii jäledasti käidi temaga ümber, aga ta kannatas otsani. Selle mehe usutruudus mõjus isegi werejäänuliste poksrite peale, ja nad kiitsivad nüüd ristiinimeste julgust ja wahwust, kes nii julgesti omaist usust kinni peawad. Ka muu rahwa peale mõjus see weretunnistaja surm väga.

Ei Rutangi ainus laps, õitsew neljateistkümnne aastane tütarlaps, põgenes oma isa surma järele uut testamenti liigi wõttes ära. Mõned tema sugulased oleksivad teda heameelega wastu wõtnud ja ära peastnud, aga siis oleks ta oma raamatu ära põletama pidanud. Tema aga ei tahtnud raamatust ilma jääda, waid põgenes raamatut liigi wõttes ära ja peitis ennast põllu peale warju. Pokserid ei tunnud teda isiklikult mitte, aga kui tema peidupaik üles leiti, siis tunti teda ta raamatust ära. Teda weeti kohtu ette ja küsiti tema käest, kas ta ristiinimene on. „Jah, seda ma olen,“ oli wastus. Tema piinajad, kellede ees ta ilma kartuseta seisib, küsivad temalt nüüd: kas ta mitte ei kardab? „Sellest ei oleks midagi kasu,“ wastas ta, ja läks naerdes surma.

Marduni Nacharschaft'is oli üks tubli ja kuulus koguduse liige, ameti poolest arst. Et ta kaugele kuulus ja lugupeetud mees ja kõikide teades ristiinimene oli, siis wõeti teda kinni ja piinati. Temal lõigati kõrwad ära, ja et ta miski hinna eest oma usku ärasalata ei tahtnud, paniwad pokserid temale lilledest pärja pähe, walasivad õli peale ja pistiwad teda elusalt põlema. Ise nimetasivad nad seda „taewa walguseks“. Raskete piinamiste all heitis ta hinge.

Teistega käidi armulifemalt ümber, sest neil löödi pead ühe ainsa löögiga maha. Hiaufungschun'is põletati terme ristiinimeste küla maha ja kahel inimesel raiuti pead maha. Üks nendest, kes sinna külasse kõige esite ewangeliumi oli toonud, sai nii sügawa mõõgahaawa kullasse, et igauks teda surnuks pidas. Teine nendest oli mõõkadega nii haawu täis raiutud, et teda ta were sisse surema jäeti. Aga mõlemad tõusiwad pärast Jumala imeliku abiga üles ja jäiwad elama.

Dungling'is ilmuwivad pokserid ta kirikuwanema De majasse ja küsivad tema käest, kas tema mitte kirikuwanem De ei ole. „Jah, see ma olen,“ wastas ta. — „Siis on sinu elupäewad loetud,“ wastasivad nad. — De küsis: „Mina olen juba ammu ajast

saadid ristiinimene; mis ma siis olen furja teinud, et ma surma olen ära teeninud?" — „See, et sa ristiinimene oled, on sinu kuritegu," wastaswad nemad, „ja see on Budha tahtmine, et sa pead surema." Et ta suure kaswuga ja tugewajõuline mees oli, siis ei tormauud pokserid mitte julgesti tema kallale ta pead maha lööma, waib soldatid pööraswad kõik sõjariistad tema poole ja hoidiswad ta pea kohal, kuni werine töö lõpetatud oli.

Kuunendama funi 26 päewal marsšiswad pokserid Sin-pin-pu'st Wangchingmen'isse. Nende sinna jõudmisel otsiswad kohalikud ülemad ristiinimesti üles, wõtsiwad neid kinni ja andsivad neid pokserite kätte. Pokserid ilmusiwad kolm korda külasse ja surmasiwad neliteistkümmend ristiinimest ja ristikõrgele ette walmistajat. Kõik jäiwad otsani truuts ja läksiwad usu pärast julgesti surma. Üks nendest, nimega Wang, laulis ja tegi palwet, kuni surm tema suu kinni sulgus. Üks teine, wanamees Swin, kes warem pagana põlwes külas suure mõjuga, teda aga nõrgaks ristikoguduse liikmeks peeti, wõeti kinni ja wiidi kinniseutult ära. Bealtwaatajad andsivad temale nõuu, et ta oma elu peastaks; tema pidada wähemalt oma põlwi paenutama ja andeksandmist paluma. See Jeesuse-usust kinnipidamine ei aidata ju mitte midagi. „Ei mitte," wastas tema, „seda ei wõi ma mitte teha. Jeesuse-usk on tõde. Mis see elu mulle annab? Usul, mis mul on, on üks osa, mis igawesti jääb. Selle juurde jäi ta kindlaks ja tunnistas tõtt, kuni tema pea otsast maha löödi.

Sin-pin-puis wõeti kirikuwanem Tschang kinni ja kästi ristiusu ärasalgamise ja piinasurma wahel walida. Et ta mitte oma usku maha ei jätanud, pandi teda surma. Üks teine Swun-Haiting, weeti pokserite ette, ja siis küsiti tema käest, kas tema Jeesuse-usuline olla? Selle peale tunnistas ta wabalt ja awalikult oma usku, mis peale teda ta kanguse eest surmati. Ühes temaga pandi ka ta kaksteistkümmend perekonna liiget surma, sest et nad oma usku mitte ära ei salganud.

Wäga rõõmustaw on wastus, mida üks kristlane, nimega Tschang Paichwan, metsiku salgale andis, kui nemad temale tingimise ette paniwad, kas oma usku maha jätta, ehk surra. Tema wastas neile, et tema ristiusku heites ka seda ette on arwanud ja juba siis walmis on olnud oma usu pärast surema. Seda kuuldes raiuti temal wihaga pea otsast maha.

Kuo Minching, üks Junglingi koguduse liige, peitis ennast kauaks ajaks tagakiusajate eest ära, leiti aga wiimati ometi üles ja

wiibi Sin-pin-pu pofferite ette. Teda lästi usku maha jätta. Aga iga ähwarduse ja meelituse peale wastas ta ainult: „Ma jään oma usu poole hoidma.“ Tema jäi kindlaks, kuni tema pea mööga tera all langes. Nagu tema, nii sai ka Junglingi Miao kirikuwanem oma kindlaksjäämise pärast surma. Tema oli alati tõsine ristiinimene olnud, ja tema tunnistus oli ka teistele usu kinnituseks. Kuni surmani manitses ta oma waenlasti ja tunnistas seda, kelle sisse ta kõigest hingest uskus.

Üks teine usutunnistaja oli Hsu, Tschangtani koguduse liige. Kui ühe abiasutuse kirikuwanem, mis sellest linnast umbes kolme tunni tee laugel oli, wõeti teda külawanematest kinni ja ähwardati surmaga, kui ta mitte usku maha ei jäta. Aga ta jäi oma usule truuks. Siis pandi tema jalad palku, käed raudu, raske ahel kaela ja seuti patu külge kinni. Teised ristiinimesed, kes see kord weel lahti jäiwad, palusiwad teda filmapisaratega, et ta kuidagi oma waenlastega katsuks kokku leppida; aga tema ei tahtnud seda kuulda. Siis pakuti temale süüa, mille hulgas ka ohwri liha oli. Selle wastu ei olnud temal midagi, sest et ta selles mingit ärasalgamist ei näinud. Aga omast usust pidas ta kindlaste kinni ja ütles: temal olla selles ilmas aiuult ükskord elada ja sellepärast tahta ta oma Issandale kuni otsani truuks jääda. Wiimati lastis kohalik ülem teda Mukden'isse pofferite ette wiia, kes see kord missiooni abikiriku ligidal korteris oliwad. Senna läks keegi sisse ja teatas neile, et tema ühe ristiinimese olla toonud. Kohe tõmbasiwad pofferid möögad kätte, tormasiwad wälja ja raiusiwad teda, kuna ta alles weel wantri peal oli, paladeks.

Isegi naesterahwad tunnistasiwad surmale filma waadates rõõmuga oma usku ja ei wärisenud mitte kohtumõistjate mõõkade eest. Gespool tõime sellest ühe neljateistkümnne aastase tütarlapse näituseks. Riisamuti nõuuti ka emand Hia, ühe Junglingi koguduse liikme ja kuulsa naesterahwa käest, et ta ristiuskua ära salgaks. Aga tema jäi kindlaks ja palus enesele ainult lühikest palwepidamise aega. Siis tegi ta rätiku lahti, mis ta pea ümber kandis, lastis põlwili maha ja tegi lühikest palwet. Selle järele tõusis ta üles ja hakkas ühte laulu laulma. Kuni alles laul ta suus kõlas, wälkus timuka mõõk ja tema pea langes mööga tera all.

Nõnda näeme ja kuuleme rõõmuga, kuidas Hiina ristiinimesed oma usku on otsani kinni pidanud, ja Issand ütleb: kes otsani jääb kannatama, see peaseb, ja nõnda on ka need maapealsest mullastest

hoonest ülesse igawese Issa majadesse peasenud. Ja nende usu kindlus tõmbab ka sagedasti teisi usule.

Kristiinimeste tagakiusamine, mis inimeste armates Inmala riigile suurt kahju pidi saatma, on temale kasuks olnud. Weretunnistajate surm on rohket wilja kannud. Sellest teawad kõik need misjonärid jutustada, kes tagakiusamise ajal eluga peasesid ja kobe pärast pofferite mässu lõpetamist jälle Hiinamaale oma tööpõllule tagasi läksid.

Palwe.

Oh Issand, meie täname Sind, et meie rahus võime elada ja oma usku üles tunnistada! Kinnita kõiki, keda tõe pärast taga kiusatakse! Anna oma Waimu wäge kõikidele, kes Sinu wiinamäel tööd teewad, keela kõiki, kes seda tööd püüawad takistada, ja aita et igalpool Sinu nimi saaks pühitsetud ja auustatud! Armas Issa taewas, meie palume Sind Jesuse nimel: tulgu Sinu riik meile ja kõige maailmale! Amen.

